

Wat verstaan we onder een hoogstamboomgaard?

De website www.natuurbeheer.nu geeft definities van verschillende landschapstypes, waaronder de 'hoogstamboomgaard'. Ze zijn te vinden in de Index natuur en landschap die in 2009 op deze website is gepubliceerd. De website is een initiatief van de Unie van Bosgroepen, het Bosschap en het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Het doel van de Index is om tot een gemeenschappelijk beleidskader voor natuur- en landschapsontwikkeling te komen. Voor ons is de beschrijving van het beheertype hoogstamboomgaard (code L01.09) interessant:

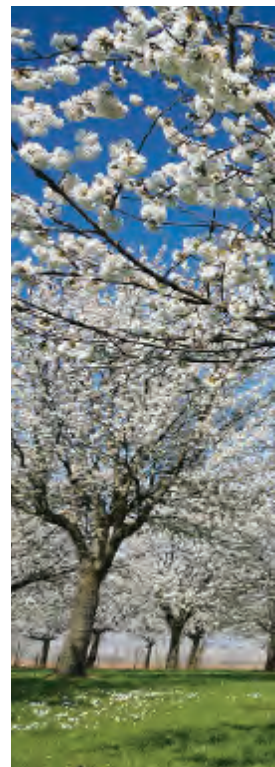
Beheertype hoogstamboomgaard

Een hoogstamboomgaard is een boomgaard of boomweide met fruitrassen of notenbomen. Hoogstamboomgaarden zijn al bekend uit de middeleeuwen bij kloosters en kastelen, zowel voor eigen gebruik als handel. Bij boerderijen komen boomgaarden dan ook al vele eeuwen voor en sommige locaties kunnen heel oud zijn. De bomen zelf worden vaak niet ouder dan honderd jaar. De stijgende prijzen voor fruit zorgden voor een ware explosie van het aantal boomgaarden tussen 1850 en 1900. Enkele grotere complexen horen bij landgoederen en buitenplaatsen en dateren uit de tijd van de grote groei (1850-1900). Na de Tweede Wereldoorlog verdwenen veel hoogstammen voor de efficiëntere

teelt in eerst half- en vervolgens laagstammen. Rooipremies hebben in het hele land veel hoogstamboomgaarden doen verdwijnen. In Zeeland speelden de overstromingen tijdens de Tweede Wereldoorlog en in 1953 een belangrijke rol in het afnemen van het aantal hoogstammen in deze provincie. Inmiddels worden er uit landschappelijke en ecologische motieven weer hoogstambomen aangeplant, maar de oppervlakte is nog maar een fractie van de oppervlakte die kort na de Tweede Wereldoorlog bestond.

Overal in Nederland komen hoogstamboomgaarden voor, vooral als onderdeel van het boeren erf. Ook bij landgoederen en buitenplaatsen waren vaak (grootschalige) boomgaarden te vinden. Niet overal in Nederland komen hoogstamboomgaarden evenveel voor. Vooral in de traditionele fruitgebieden zoals Zuid-Limburg en het rivierengebied, liggen nu nog veel restanten van oude boomgaarden. In het Hollands-Utrechtse veenweidegebied komen nog veel boomgaarden bij boerderijen voor. Hier is door afzetting van rivierklei een

geschikte groeiplaats ontstaan. In Noord- en Oost-Nederland op het zand zijn hoogstamboomgaarden relatief schaars. Boomgaarden zijn dikwijls verbonden aan boerderijen. Enkele grotere complexen horen bij landgoederen en buitenplaatsen of dateren uit de tijd van de grote groei (1850-1900). Boomgaarden worden vaak door een heg, haag of sloot afgescheiden van de omgeving. De ondergrond van de hoogstamboomgaard is vaak een begraaasd grasland: de hoogte van de stammen zorgde er immers voor dat het vee geen fruit kon eten. Naast hun functie voor fruitproductie hebben hoogstamboomgaarden ook een belangrijke landschappelijke betekenis en vormen ze het leefgebied voor diverse diersoorten zoals bijvoorbeeld steenuil. In oude boomgaarden groeien vaak ook bijzondere, zeldzame fruitrassen en in de ondergroei van de hoogstammen handhaaft zich vaak een soortenrijke kruidenvegetatie.

Afbakening

- Een hoogstamboomgaard is een verzameling van fruitbomen met een stam van minimaal 1,50 meter hoog en waarvan de onderbegroeiing bestaat uit een grazige vegetatie.
- Een hoogstamboomgaard bestaat uit minimaal 10 bomen en heeft een dichtheid van minimaal 75 en maximaal 150 fruitbomen per hectare.
- Maximaal 10% van de bomen bestaat uit walnoten.
- Een hoogstamboomgaard is vaak in een cluster geplant en duidelijk afgescheiden van de omgeving.

Algemene beheerverplichting

Hoogstamfruitbomen worden periodiek gesnoeid en bij beweiding moet beschadiging van de bomen door vee voorkomen worden.

Beheervoorschriften Voorwaarden en eisen:

- Indien het appel of peer betreft, wordt de boom ten minste eenmaal per 2 jaar gesnoeid. Andere soorten krijgen, indien nodig, enkel vormsnoei;
- De onderbegroeiing wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd of de boomgaard wordt jaarlijks beweid;
- Er mag geen snoeihout verbrand worden in de directe omgeving van de bomen of versnipperd hout verwerkt worden in de boomgaard;
- Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en brandnetel;
- De stam van de hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door vee. Als de bomen in het weiland staan, zijn jonge bomen voorzien van een boomkorf;
- Bemesten en bekalken van de boomgaard is toegestaan. Bij bemesten van de boomgaard worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd;
- Snoeiwerkzaamheden kunnen gedurende het gehele jaar worden verricht. 🍏

